

АНАЛІЗ СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

У статті розглянуто сучасні тенденції розвитку легкої промисловості України та Вінницької області. Проаналізовано основні проблеми розвитку галузі та зазначено шляхи їх вирішення.

The article examines recent trends in the Light Industry of Ukraine and the Vinnytsia region. Defines and analyzes the main problems of the industry and solutions.

Ключові слова: легка промисловість, обсяг виробництва продукції, індекси промислової продукції, результати діяльності.

Постановка проблеми. Розвиток соціально-економічних відносин України на сучасному етапі дає можливість вступу до різних світових організацій за виконання ряду умов, однією з яких є підвищення ефективності управління соціально-економічною сферою. Вступивши у 2008 році в СОТ, Україна отримала нові можливості розвитку економіки, що, в свою чергу, потребує підвищення якісних характеристик продукції вітчизняних підприємств до рівня міжнародних стандартів. Першочерговим завданням при цьому є аналіз розвитку галузі, який дозволяє отримати інформацію щодо функціонування підприємств та суміжних комплексів. Обробка ретроспективних даних, аналіз та прогнозування сучасних ринкових тенденцій та визначення подальших напрямків діяльності дозволяє сформулювати загальну стратегію управління промисловим підприємством. Проблеми, що склалися у вітчизняному товаровиробництві після розпаду СРСР, потребують оперативних рішень на основі вивчення факторів впливу та визначення подальших напрямків діяльності.

Аналіз останніх досліджень чи публікацій. Дослідженням питань функціонування і розвитку підприємств легкої промисловості займалось чимало вітчизняних науковців, серед яких провідними є: Звягінцева Ю., Миколайчук Н., Науменко І., Ромусік Я. та ін.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз сучасного стану легкої промисловості України та Вінницької області, визначення проблем та шляхів їх розв'язання.

Вклад основного матеріалу дослідження. Розвиток вітчизняних підприємств промисловості на сучасному етапі розвитку економіки відбувається без державної підтримки. Галузі промисловості розвиваються непропорційно, що, в першу чергу, спричинено їх сировинною спрямованістю. Проаналізувавши розвиток промисловості України можна зробити висновок щодо наявності тенденцій до збільшення продукції за всіма основними видами промисловості, проте лідируючі позиції при цьому зберігаються за виробництвом і обробкою металу та машинобудуванням.

В 2010 році у легкій промисловості України, як і в інших галузях економіки, в порівнянні із 2009 роком спостерігались позитивні тенденції розвитку. Зокрема, слід зазначити стабілізацію роботи, нарощування обсягів виробництва продукції, поступове подолання спаду минулих років, зумовленого кризовими явищами в економіці та поглибленням системних проблем у галузі.

Динаміка обсягів виробництва продукції легкої промисловості надана на рис. 1 [2].

За даними Державного комітету статистики України, індекс обсягів виробництва продукції легкої промисловості за січень-грудень 2010 р. до відповідного періоду 2009 р. становив 107,8 %, у тому числі за основними підгалузями: в текстильному виробництві – 114,1 %, виробництві одягу, хутра та виробів з нього – 104,3 %, у виробництві шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів – 106,4 %, табл. 1 [2].

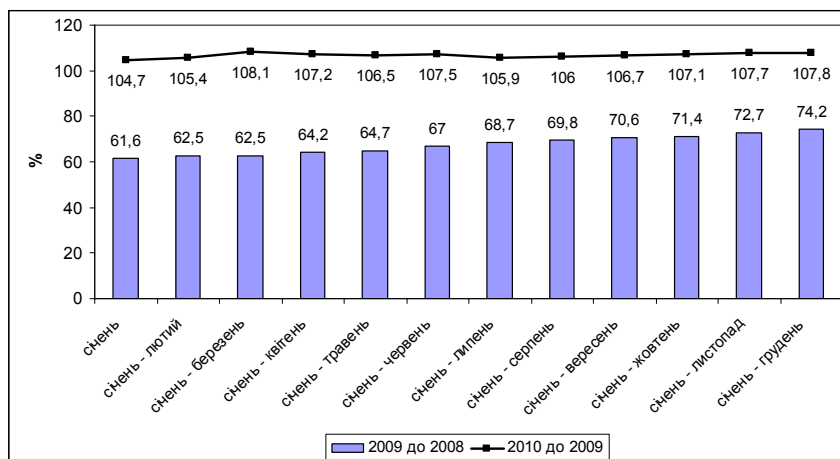

Рис. 1. Динаміка обсягів виробництва продукції легкої промисловості % до відповідного періоду попереднього року

Таблиця 1

Індекси промислової продукції за січень-грудень 2010 р.

Види економічної діяльності	Індекси промислової продукції, %		
	грудень 2010 р. до листопада 2010 р.	грудень 2010 р. до грудня 2009 р.	січень-грудень 2010 р. до січня-грудня 2009 р.
Легка промисловість, всього	100,2	112,3	107,8
Текстильне виробництво	94,6	121,9	114,1
Виробництво одягу; виробництво хутра та виробів з хутра	105,1	108,4	104,3
Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	99,0	107,4	106,4

Динаміка індексів обсягів виробництва продукції легкої промисловості Вінницької області відображена на рис. 2. У 2010 році, як і в цілому по легкій промисловості України, відмічається зростання обсягів продукції в порівнянні із 2009 р., проте, такий рівень відповідає рівню 2007 р. [3].

Рис. 2. Індекси промислової продукції у Вінницькій області (відсотків до попереднього року)

Аналіз статистичних даних, табл. 2 свідчить про наявність тенденції у зміні обсягів реалізованої продукції по промислових підприємствах, в тому числі по підприємствах легкої промисловості. У 2009 році загальний обсяг реалізованої продукції легкої промисловості України зменшився на 689,6 млн грн, причому дане зменшення було рівномірним за такими категоріями: обсяг реалізованої продукції текстильного виробництва та виробництва одягу, хутра та виробів з хутра – на 358,4 млн грн, обсяг реалізованої продукції виробів з шкіри та інших матеріалів – на 331,2 млн грн. Що стосується структури легкої промисловості, то традиційно найбільшу питому вагу в ній займає текстильне виробництво, виробництво одягу, хутра та виробів з хутра, і, як свідчать відповідні дані за 2010 рік, ця тенденція є сталою [2, 3].

Таблиця 2

Обсяг реалізації продукції промисловості Україна та Вінницької області

Показники	2008 р.		2009 р.		Відхилення 2009 р. від 2008 р.		2010 р.		Відхилення питомої ваги 2010 р. від питомої ваги 2009 р.
	Млн грн	Питома вага	Млн грн	Питома вага	Млн грн	Питома вага	Млн грн	Питома вага	
Україна									
Промисловість	917035,5	100	806550,6	100	-110485	0	10651108,2	100	0
Легка промисловість	8201,5	0,9	7511,9	0,9	-689,6	0	8529,9	0,8	-0,1
Текстильне виробництво; виробництво одягу, хутра та виробів з хутра	5655,7	0,6	5297,3	0,6	-358,4	0	6039,1	0,6	0
Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	2545,8	0,3	2214,6	0,3	-331,2	0	2490,6	0,2	-0,1
Вінницька область									
Промисловість	13,52	100	14,46	100	0,94	0	18,03	100	0
Легка промисловість	0,129	0,9	0,124	0,9	-0,005	0	0,124	0,9	0
Текстильне виробництво; виробництво одягу, хутра та виробів з хутра	0,117	0,9	0,122	0,8	0,005	-0,1	0,122	0,7	-0,1
Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	0,0018	0	0,0019	0	0,0001	0	н/д	-	-

Аналізуючи розвиток промислового комплексу Вінницької області, можна зробити висновок щодо існування тенденції до незначного, але стабільного зростання обсягів реалізованої продукції з 13,52 млн грн у 2008 році до 18,03 млн грн у 2010 році. У 2009 році відбулось незначне зменшення обсягів реалізованої продукції легкої промисловості на 0,005 млн грн. Наступний рік характеризувався незмінністю ситуації – обсяг реалізації продукції становив 0,124 млн грн. Структура легкої промисловості Вінницької області є аналогічною загальнодержавній; найбільшу вагу в ній займає текстильне виробництво, з 2008 по 2009 рр. обсяг реалізації продукції якого збільшився на 0,005 млн грн. Меншою є частка виробів зі шкіри та іншим матеріалів. За аналогічний період відбулося незначне зростання обсягів реалізації даного виду продукції на 0,001 млн грн. [2, 3].

Відповідно до Концепції державної цільової програми розвитку легкої промисловості України на період до 2011 р., повільні темпи росту легкої промисловості спричинені зниженням конкурентоспроможності економіки України, що обумовлено такими основними проблемами:

- висока частка імпортованих товарів легкої промисловості, що ввозяться за зниженою митною вартістю та контрабандою, створюючи недобросовісну конкуренцію на ринку;
- недостатня купівельна спроможність населення;
- висока собівартість вітчизняних товарів легкої промисловості;
- недоступність довгострокових кредитів;
- відсутність виробництва в Україні спеціалізованого обладнання та запасних частин до нього;
- відсутність цілісної державної політики до консолідації коштів державного бюджету, власних коштів підприємств, а також кредитів і залучених інвестицій;
- відсутність рівних умов для великих підприємств і малого бізнесу щодо особливостей оподаткування;
- відсутність привабливих умов щодо залучення інвесторів для динамічного розвитку легкої промисловості;
- відсутність бюджетного фінансування науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт, на розробку нових технологій;
- не спрощені митні процедури для роботи підприємств легкої промисловості як за давальницькою схемою, так і за умови чистого експорту;
- низька заробітна плата робітників галузі, різке зниження надходження молодих кадрів на підприємства, тощо [4].

З метою проведення більш детального аналізу стану розглянемо обсяг виробництва легкої промисловості України та відповідно Вінницької області, використовуючи дані, табл. 3 [2,3].

Таблиця 3

Обсяг виробленої продукції легкої промисловості України та Вінницької області за видами

Показники	2008 р.	2009 р.	Темп зміни 2009 р. / 2008 р., %	2010 р.	
				Значення	Темп зміни 2010 р. / 2009 р.
Україна					
Вироби панчішно-шкарпеткові трикотажні машинного чи ручного в'язання, млн пар	61,7	59,5	96,44	76,8	129,07
Светри, джемperi, полувери, жилети та аналогічні вироби трикотажні машинного чи ручного плетіння, тис. шт.	2341	1474	62,96	1668	113,16
Костюми чоловічі, хлопчачі, жіночі та дівчачі, тис. шт.	1496	941	62,91	924	98,19
Взуття, млн пар	22,2	20,4	91,89	25,7	125,98
Білизна постільна, млн шт.	12,4	9,2	74,19	11,5	125
Вінницька область					
Вироби панчішно-шкарпеткові трикотажні машинного чи ручного в'язання, млн пар	9,0	1,4	15,55	3,9	278,57
Светри, джемperi, полувери, жилети та аналогічні вироби трикотажні машинного чи ручного плетіння, тис. шт.	0,1	0,4	400	0,7	175
Костюми чоловічі, хлопчачі, жіночі та дівчачі, тис. шт.	110,6	55,1	49,8	57,6	104,54
Взуття, млн пар	2,6	2,6	100	1,8	69,23
Білизна постільна, млн шт.	100,8	1,3	1,29	11,2	11,11

Як свідчать вище наведені дані, у 2010 році в Україні відбулися значні зміни в обсязі виробленої продукції за практично всіма досліджуваними позиціями, окрім виробництва костюмів чоловічих, хлопчачих, жіночих та дівчачих (обсяг виробництва скоротився на 17 тис. шт. у порівнянні з 2009 роком, темп змін становить 98,19%). Подібною є ситуація і у Вінницькій області – на 11,11% зріс обсяг виробництва постільної білизни; скоротився обсяг виробництва взуття з 2,6 до 1,8 млн пар.

У той же час темпи розвитку легкої промисловості України в цілому та Вінницької області зокрема є незначними у порівнянні із розвитком цієї галузі у світі. Основною причиною є низька інвестиційна привабливість підприємств галузі. Слід відзначити незначні обсяги інвестицій в основний капітал підприємств Вінницької області, зокрема і підприємств легкої промисловості. У першому кварталі 2011 р. головним джерелом інвестування підприємств області, як і раніше, залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких освоєно 64% загального обсягу інвестицій в основний капітал. Частка інвестицій, освоєних за рахунок кредитів банків та інших позик, досягла 8,5%, у той же час кошти, виділені з державного та місцевих бюджетів, склали лише 1,6% у загальному обсязі капіталовкладень. У першому кварталі 2011 року в економіку області іноземні інвестори вклали 441,1 тис. доларів США прямих іноземних інвестицій, що дорівнює рівню докризового 2007 року [5]. Відтік інвестицій з легкої промисловості зумовлений, передусім, нестабільною економічною та політичною ситуацією в державі. Значні перепони створюють постійні зміни у валютній системі та у нормативній базі. Основні проблеми, що спричиняють зниження темпів розвитку легкої промисловості Вінницької області, наступні:

- застарілий виробничий потенціал, що знижує низьку інвестиційну привабливість підприємств та не сприяє можливості застосування інноваційної моделі модернізації і розвитку галузі;
- неконструктивність державної політики реструктуризації, яка пов'язана переважно із закриттям збанкрутілих підприємств легкої промисловості;
- хронічний дефіцит грошових коштів, які необхідні для забезпечення стабільного поточного функціонування і розвитку підприємств галузі;
- неефективна система управління галуззю, що характеризується необґрунтованою її реструктуризацією ;
- правова неврегульованість відносин власності в галузі, яка викликає неузгодженість інтересів держави і бізнесу;
- відсутність фінансової підтримки розробок за пріоритетними напрямками розвитку галузі в науковій сфері;
- неперестигність праці в порівнянні з іншими галузями (низька заробітна плата та невирішеність соціальних проблем) та ін.

Отже, галузь легкої промисловості розвивається досить повільно, що спричинено низкою проблем, основними з яких є: неможливість конкурувати з дешевими товарами Китаю і Туреччини, які, як правило, мають досить низьку якість; значна частка на споживчому ринку одягу та взуття «секонд-хенд»; необхідність капітального оновлення виробництва та запровадження новітніх технологій тощо. Великі підприємства поряд із недостатньою завантаженістю потужностей характеризуються незначною гнучкістю, що потребує перегляду підходів до управління на рівні з підтримкою з боку держави. Чимало діючих підприємств переорієнтовують свою виробничу діяльність на виготовлення невеликих партій дешевого взуття за імпортними лекалами. Для того, щоб подолати дані недоліки слід, в першу чергу, відродити вітчизняне товаровиробництво, в тому числі на основі налагоджування партнерських відносин з іноземними підприємствами в сферах технічного переоснащення підприємств, покращення дизайну продукції тощо.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Основні перспективні напрямки розвитку легкої промисловості України полягають в інтенсифікації зусиль вітчизняних виробників щодо завоювання стійких конкурентних позицій на внутрішньому ринку шляхом поліпшення якості, підвищення наукоємності продукції на внутрішньому ринку, зниження її собівартості. Забезпечення більш гнучкого реагування підприємств на запити споживачів передбачаю, в свою чергу, покращення інвестиційного клімату в Україні. Перспективами подальших досліджень в даному напрямі є розробка механізмів залучення інвестицій, виходу вітчизняних підприємств галузі на міжнародний ринок.

Література

1. Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>
2. Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Головного управління статистики у Вінницькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vous.vin.ua>
4. Міністерства промислової політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://industry.kmu.gov.ua>
5. Вінницької обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vin.gov.ua>

Надійшла 10.10.2011